

Eiken in Stadswandelpark nu in goede staat door gerichte acties

Aan economie heb je niets als je tot je knieën in het water staat

In het circa negen hectare grote Stadswandelpark Eindhoven werd de afgelopen jaren op 4 hectare groeiplaatsverbetering toegepast. Een prachtig project, dat laat zien hoeveel je met de inzet van vier verschillende partijen kunt bereiken. Initiator Herman Wevers van Alles over Groenbeheer is blij met het resultaat. 'Ik loop weer door mijn park en de bomen doen het weer.'

Auteur: Sylvia de Witt

Even in een notendop wat info over het Stadswandelpark Eindhoven. Dit geliefde wandelgebied ligt in stadsdeel Stratum ten zuiden van het centrum van Eindhoven en werd in 1870 aangelegd door de bekende tuinarchitect Leonard A. Springer. Het park heeft een aantal bijzondere monumenten, zoals het Radiomonument uit 1936,

dat herinnert aan de eerste *radiografische* verbinding die in 1927 tot stand werd gebracht met het toenmalige Nederlands-Indië.

Springers ontwerp was een landschapsstijl met verrassende hoekjes, eiken en struwelen. Op 1 november 1950 kreeg de Plantsoenendienst echter een nieuwe directeur, de later beroemd geworden

Frans Fontaine, en deze man had andere ideeën over de toekomst van het park. Hij wilde meer openheid creëren en daarvoor werden de struwelen vervangen door rozenperken en vasteplantenplantsoenen. In de loop der jaren is er steeds minder beplanting in het park gekomen. Vooral de perkplanten zijn in de jaren 80 wegbezuinigd,

7 min. leestijd

ACHTERGROND

pen. 'In dit soort gronden moet je een organischestofgehalte van vijf tot zeven procent verwachten, maar het gehalte was hier lager dan één procent,' vertelt Wevers. 'De bodem was dus heel schraal.' Ook bleek de beworteling van de bomen erg diep te zitten, tot aan het grondwater, zo'n twee meter diep. Dat is vrij uitzonderlijk; normaal is dat ongeveer een meter diep. 'De beworteling was omgekeerd trechtervormig richting grondwater', verklaart Wevers. 'De bomen hadden dus al die tijd geleefd met weinig voedingsstoffen. Door de vrij zure grond in combinatie met het lage organischestofgehalte werd het voor bomen giftige aluminium en tweewaardig ijzer opneembaar. Hierdoor waren die bomen zichzelf aan het vergiftigen. Ons advies aan de gemeente Eindhoven was dan ook om voor het behoud van deze bomen met organische stoffen te werken, waaraan tweewaardig ijzer en aluminium zich binden. Dan stopt het vergiftigingsproces in ieder geval.'

Aanpak met het meeste effect

Of dit vergiftigingsproces omkeerbaar was, bleef een gok. Toch wilde de gemeente Eindhoven een poging wagen. Alles over Groenbeheer werd gevraagd een naonderzoek te doen naar de vraag hoe bodemverbetering het beste zou kunnen worden uitgevoerd. Omdat de wortels hoofdzakelijk onder in het bodemprofiel zaten, zou de grond rond de bovenste zestig centimeter worden vermengd met compostachtige stof. Als uitvoerende partij koos de gemeente Eindhoven Ploegmakers uit Veghel. Projectleider John van de Wiel keek eerst naar het tijdstip waarop ze dit werk het beste konden oppakken, zodat dit het meeste effect zou hebben voor de bomen en het gras weer zo snel mogelijk terug zou komen. Daarbij moest ook reke-

ning worden gehouden met geplande activiteiten in het park. 'De maanden maart en april bleken de beste periode', zegt Van de Wiel. 'Toen hebben wij bemesting aangebracht en vervolgens weer alles geëgaliseerd en opnieuw ingezaaid. Dit was in 2010. Daarna hebben we in de zomer nog eens een kalkgift uitgevoerd. Vervolgens is er gemonitord, zowel bovengronds als ondergronds.' Wevers vindt er geen doekjes om: 'Als de gemeente zou hebben besloten haar eerdere beheer van maaien en afvoeren voort te zetten, was de grond onherroepelijk opnieuw gaan verschromen. Omdat de wortels naar verwachting nu wel de organische stoffen in de bovenste laag zouden opzoeken, zou dezelfde truc niet nog een keer lukken. Ons advies luidde dan ook om het blad dat op het gazon valt niet te ruimen, maar kapot te maaien met een cirkelmaaier. Daarnaast zouden we ook nog een compostgift moeten doen in het voorjaar, zodat het organisch materiaal toch wordt aangevuld.'

Ministrieslaag en verticale en horizontale wormen

In samenspraak met de gemeente zocht Wevers in 2014 ook contact met Nicolaas Verloop van TFI Vitaler Groen. Dit bedrijf biedt biologische producten voor de groene sector, zoals strooisellagen en regenwormen. 'Wij kweken speciale regenwormen', legt Verloop uit. 'Regenwormen kunnen tot wel drie meter diep graven, wat zorgt voor een perfecte aan- en afvoer van water. De plantenwortels groeien in de holtes die de wormen hebben gemaakt; hierdoor ontstaat een prachtig wortelgestel.' Er zijn regenwormen die verticaal de grond in gaan, soms wel tot drie meter, zoals dauwwormen. Deze wormen pendelen heen en weer naar de grondwaterspiegel en maken gangen van een

waardoor er veel meer grasvelden ontstonden. Het netheidsbeheer was de norm, dus werd er intensief gemaaid en bladgeblazen.

Bomen waren zichzelf aan het vergiftigen

Als geboren Eindhovenenaar bracht Herman Wevers, directeur van Alles over Groenbeheer, in zijn jeugd heel wat tijd door in het Stadswandelpark. En als volwassene kwam hij er graag terug. Op een gegeven moment zag hij dat zo'n honderd eiken er behoorlijk slecht aan toe waren. Hierop zocht hij contact met beheerder Frank Verhagen en vroeg hem wat zijn plannen waren met de bomen: moesten die soms langzaam doodgaan of zouden ze gekapt worden?

'Ik wilde onderzoeken waardoor die bomen het slechter deden en of dit omkeerbaar was. Het maakte mij ook niet uit of dit een betaalde opdracht zou worden of niet. Als bomenman ging dit mij gewoon aan het hart.'

In 2009 mocht Alles over Groenbeheer een onderzoek uitvoeren. En wat bleek? Het gehalte organische voeding van de bodem was enorm teruggelo-

John van de Wiel en Herman Wevers

halve centimeter groot. Daarnaast zijn er regenwormen die zich meer horizontaal verplaatsen en met name de bovenste laag luchtiger maken, door ook stukjes blad naar beneden te trekken. Dit gaat allemaal goed door elkaar heen. De regenwormen laten ook een slijm laagje achter, waardoor de grond structuur krijgt.

'Er is wél geld voor investeringen, maar niet voor onderhoud'

Door wormen geen klonten meer

Normaal gesproken levert TFI wormen per 2,5 kilogram. In het Stadswandelpark zijn echter zakken van 10 kilogram geleverd.

Verloop: 'Als je een hoopje wormen uitzet, zou je denken dat een vogel ze direct opeet. Maar een worm op de grond, daar snapt een vogel niks van en daar doet hij dan ook niks mee. Die wormen zijn weg binnen een halfuur, drie kwartier. Je zet ongeveer 25 gram wormen per vierkante meter uit; het ligt eraan hoe voedzaam de grond is. Zandgrond heeft over het algemeen minder wormen nodig dan kleigrond. In een latere fase werd overal ook nog een ministrootisellaag van TFI Groen aangebracht, om het gehalte aan organische stof op peil te brengen.'

Door alle acties verbeterde de staat van de eiken in het Stadswandelpark zienderogen. De grond bleek al één jaar na de grondbewerking van Ploegmakers volledig beworteld te zijn. Het probleem was dat het organisch materiaal wat op hopen bleef zitten, en dat vijf jaar lang. 'Een jaar na het uitzetten van de wormen was van deze klonten echter niks meer terug te vinden. Al het organische materiaal was volledig verspreid en omgezet naar bruikbaar materiaal voor de bomen. Dat was voor mij echt een eyeopener. Ik had niet gedacht dat dat zo snel zou gaan.'

Bodem verdichten door bastonen

Mooi dat de bomen door deze inzichten en het voortvarende handelen eindelijk weer van optimale voeding werden voorzien. Helaas moeten

Diepgravend onderzoek

bomen in een stadspark ook altijd opboksen tegen elementen van buitenaf.

‘Want vergeet bijvoorbeeld de evenementendruk niet’, zegt ketenregisseur groen en boomconsulent Wouter de Jong van de gemeente Eindhoven. ‘In de intergemeentelijke studiegroep Boomverzorging delen we deze kwesties. Iedere groenbeheerder in een stad heeft problemen met evenementendruk in zijn park. Het is natuurlijk heel gezellig, het ene na het andere evenement in een park, maar het is *killing* voor de bodem. Zo heeft de gemeente Dordrecht geconstateerd dat de bodem onder de podia waar artiesten optreden, verdicht door de bastonen. Het is lastig om adequaat tegenwicht te bieden aan het evenementengebeuren, dat *booming* is op het ogenblik.’
 ‘Met evenementen maakt een wethouder mooie sier’, vult Verloop aan. ‘Maar elk evenement gaat ten koste van de natuur voor een bepaald bedrag, en dit bedrag wordt niet gereserveerd. Als dat wel zou worden gedaan, dan zou er geld zijn om het park goed te houden.’

We willen allemaal een park in onze stad. Het is heerlijk om de drukte even te ontvluchten en er op een mooie dag te wandelen, picknicken of anderszins te recreëren. Maar veel gebruikers van het park zijn niet gewend aan natuurlijk beheer. De acceptatie van natuurbeheer is omgekeerd evenredig met de afstand tot de woning, vindt De Jong. ‘Je ziet niet voor niets dat groen in tuincentra wordt overgenomen door harde materialen. Men wil het netjes hebben. En alles wat wij nou juist willen: een natuurlijke situatie met voldoende bodemleven, waterbergend vermogen en lucht erin, is niet netjes genoeg voor de doorsnee parkgebruiker, die het park als het ware als een grote tuin ziet. Dan krijgen wij als gemeente te horen: ruim die rotzooi toch eens op.’

Groen Eindhoven kracht van belang

Maar De Jong van de gemeente Eindhoven is blij met de behaalde resultaten. De aanpak van de eiken in het park betrof een redelijk gesloten gebied, maar eigenlijk moet het hele park, en misschien zelfs alle parken in Nederland zo worden aangepakt. ‘De afgelopen twee maanden hebben we de conditie van alle geregistreerde bomen in het park opgenomen en die bleek ondermaats. Eigenlijk moet je dus in het hele park iets veranderen. Dan komen we op de financiering van het onderhoud en daar worstelen alle groenvoorzieners mee. Er is veelal wél geld voor investeringen, maar nauwelijks voor het structureel benodigde onderhoud.’

Nu de steden steeds meer verdichten en ‘verstoren’, ontstaat er vanuit het publiek gelukkig steeds meer druk om het groen goed te beheren. Groen werd in het verleden nauwelijks wetenschappelijk benaderd; dat was niet iets voor gemeentes. De gemeente zette ergens hout neer en gaf dat zo nu en dan een beetje water, meent De Jong. Vervolgens groeide het, en als het niet groeide, zaagde je het weer af. Het belang van groen wordt dus ingezien, maar toch heeft de boomconsulent van de gemeente Eindhoven zorgen over de continuïteit van het benodigde beheer op de lange termijn. Er is structureel investeringsgeld nodig voor het innoveren dan wel revitaliseren van groen. De grootste kracht zit volgens hem in een burgerbeweging. ‘Hier in Eindhoven bestaat het publieke groene geweten – zo noem ik het maar even – uit zo’n honderd belangengroepen, die zijn samengebond in het Trefpunt Groen Eindhoven (TGE). Dit is nu onze counterpart. Zoiets wordt op een gegeven moment een kracht van belang in een stad. Niet zelden weten projectontwikkelaars in het geval van turnkey projecten het trefpunt eerder te vinden dan de gemeente.’

Monitoren van groot belang

Hoe dan ook, de eiken staan er weer mooi bij in het Stadswandelpark. Dat is een goed begin, mogelijk gemaakt door vier partijen die elkaar in alle opzichten nog eens hebben versterkt: Wevers als initiator en adviseur, Ploegmakers als uitvoerder, TFI Vitaler Groen als leverancier van de biologische producten en de gemeente Eindhoven als opdrachtgever. Wevers heeft dikwijls meegeemaakt dat het ook anders kan gaan. ‘Ik zie vaak dat er fantastische adviezen worden uitgebracht en opgevolgd, maar dat er niet wordt gemonitord. De gemeente Eindhoven is nu al tien jaar bezig om te kijken wat het effect is van die bodemverbetering. Dat monitoren is ontzettend belangrijk. Daarom vind ik dit een fantastisch project binnen de boomverzorging. Ik loop door mijn park en de bomen doen het weer. Hier ga ik met cursisten en oud-ambtenaren heen om te laten zien wat we voor elkaar hebben gekregen.’

Ploegmakers: ‘Hier staat een uitgebreid sortiment bomen, dus het Stadswandelpark wordt ook vaak gebruikt bij cursussen. Dan kun je cursisten laten zien: zo was de situatie vroeger en zo is die nu. Dit is echt een praktijkvoorbeeld van de lange termijn voor cursisten die straks dagelijks te maken krijgen met complexe vraagstukken over de ontwikkeling en het behoud van bomen. Ook kunnen we hiermee laten zien hoe we met verschillende partijen zoiets kunnen bereiken.’

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6626

Nicolaas Verloop

Wouter de Jong